

Tanya a baromjárásón

Lecserepezték az utolsó szalmatetőt tanyát az ástóthalmi baromjárásón. Igaz, nem szennyezés, de pusztai hírközlés, de talán pár gyalogjáró szót megérdemel. Nem azért, mintha a tágas szegedi határban valaha is sok szalmatetőt tanya gubbaszkodott volna — hiszen itt inkább ólat, színeket fődtek szalmazúppal —, inkább a tanya és lakói előtörténete miatt.

1.

Kezdetben pusztai terpeszkezdett itt, Szeged városának „alsóvárosi pusztája”. Nem asztal simaságú róla, mint a Hortobágy, hanem homokbuckákkal borított pusztaság — itt-ott kis tavakkal, nádasokkal, göcsörtös nyárfaligetekkel tarkázva. Barom, ménes, juhalka járta a pusztát, meg a kintvaló pásztornép, mely a rábizott jószágra ügyelt.

Azután mérnökök jöttek, s parcellákat mértek. Szeged városa haszonbérbes földet osztott a földéhes, vállalkozó parasztnak, és a kishaszonbérlek föltörték a szűzföldet, tanyákat építettek a pusztaságon. Az átokházi baromjárásra csak az 1920-as évek elején kocsizott ki „láncfűző” embereivel a városgazdász, hogy árverésen bérbe adja a járásföldet.

Huszonnégy ószén hat-száz holdat adott el itt a város — mondja Ezsiás Antal, ki ősz óta már cserepes tanya gazdája. — Egy „tizedet” fogtam ki társasbérletben Ladányi Antallal és Bata Antallal. 410 kiló búzaérték volt az árenda holdanként. Nekem csak négy holdra futotta. Az egyik szomszédom azt mondta, neki is kellene két hold, ami kaszáló volna, a másik megtartotta, ami maradt a tíz holdból. Kétféle koronát fizettünk előlegben, a többit óvadékban.

— Hogyan kezdték az életet ezen a pusztai földön?

Ravaszkan hunyorít, lassan pörgeti a szavakat Ezsiás Antal, 74 éves baromjárás parasztember, ám erre a kérdésre arca a kajla szélű, zsíros kalap alatt elkomolyodik.

— Annnyira szögényök voltunk, hogy nem nagyon volt fene se. Volt két disznók. Az egyik fias volt, avval ki-jöttem a járásra. Az ötök, amit legeltek, más nem volt, Ástam nekik egy gödröt, le-tetejezték földdel. Fa se nagyon volt, az egész környékben akkora fa sem, hogy mögpányváztam volna rá a disznót. Le a Rűzsafáj az mind sít pusztai volt. Nem volt rajta csak tuskókbor, semmi más, meg csalánborkor.

Azután az esztendő elég jó volt, a huszonötös. Földszántattam 21 mérés földet. Kőszó Pista szántotta két ökörrrel meg két lóval. Hármán szántottunk: a gazda tartotta az ekét, egy ember hajtotta a jóságokat, én mögmontem az eke után és vasvillával törtem a hantokat. 160 kiló rozstot fizettem a szántásért, meg a párnát is el köllött adni, hogy ki bírjuk fizetni. De a föld jól termött. Mert én azt a földet fogtam ki, ahol a csordakút volt. Ott delett a barom, jó volt a mező. A harmadik esztendőben aztán nem termött semmi, kisült a kukorica a nyáron. Akkor mit csinált a város? Lejjebb engedte az árendát, úgy sem bírta volna a sok bérlet fizetni.

— Milyen házban laktak? Százrác mosolyra húzódik az arca: Gunyhóban. Láttam-e már olyant? Leástam úgy másfél méter mélyen, az oldalát hantból raktam, azután letetejezték kukoricaszárral, szalmával, földdel. Szoba-konyha volt abban, a szobában kemence. A második gyerekek ott született, igaz-e?

2.

Asszonya — miközben a konyhaasztalnál beszélgetünk, csendesesen tesz-vesz, sópróget, edényt rakosgat — ráhagyja a szót urára, de mintha pironkodna a föld-

ház miatt... (Pedig de sokan laktak a megtelepedés utáni esztendőben ezen a homokvidéken hasonló hajlékban.)

Első otthonuk hát föld-kunyhó volt. Úgy csúfolta az idevaló nép: „lefelé emeletős ház” — mivel lépcsőn jártak ide is... Jó meleg volt az télen, ha fűtötték. Ablak is volt rajta olyan ketté-nyérnyi. Csak hogy olykor a tetőből homok szóródott az ételbe, nyári zápor idején pedig — ha valaki nem vigyázott — előntötte az ősz-szegyülő víz a kunyhót.

Harmadik esztendőre Ezsiás Antal hozzáfogott a tanya-nyaveréshez. Vályogot vertek, és szobát, konyhát, keskeny kis kamrát sikerítettek egymás mellé. A szőke homokon termett rozst külön csépelelték, hogy legyen tetőre alkalmas zsúpszalmájuk. A kunyhó ettől fogva a nagyjóságoknak adott otthont egészen addig, míg a lakóház végébe istálló, kocsiszín is épült.

Szerette a lovakat Ezsiás Antal, nem hiába hajtott be gyakorta minden héten a szegedi piacra. Tejet, túrót, tejfölt, csirkét, krumplit, nyáron dinnyét, télen rőzsét, fát árult. „Este indultunk, Mórán belül mögöttünk, aztán hajtás tovább...” Átokházához messzi volt a város! És ez így ment évek-ket keresztül hétről hétre. Csak így tudott megmaradni a bérleten, mert akik nem tudták fizetni az árendát, azokat a város közművelő kilakoltatta. Így járt a közelben Gárgyán Mihály, akinek a házat a szegedi tűzoltók földülták, őt magát családjával kocsira rakták, és távolabb az útszélre tették. „A bukott földet” azután új-ból árverezték.

Am Ezsiás Antal városi törpebérlet forgatta magát.

Két évig csöszködött az Egyetemi dűlő hatszáz holdján. 10 cső kukoricát, 1 liter babot kapott holdanként csöszbér fejében. Társbérletje, egy szegedi kocsimáros, dorozsmai kubikosokat fogadott a buckák elegyengítésére. Tehette, volt miből fizetnie. De Ezsiás Antal maga kubikolta a part homokját a mély fekvésű laposokba.

Az a mondás járta: „Szögény ember a lónak az okosát hajtja, a disznónak a javát őrszi.” Amihez az a magyarázat tartozik, hogy az öreg ló az okos, a disznónak pedig a malac a java — erre futotta a szegénynek.

3.

1945-ben sajátja lett a városi bérlet, sőt gyermekei után juttatott földet is kapott a szomszédos kisállási határban. Azóta öt gyermeke a maga kenyerét eszi. Az egyedül maradt házaspár élt, dolgozott a tanyában. Ha a szelek megbájták a zsúptetőt, mindig akadt föltnak néhány nyaláb rozsszalma. Négy éve, mikor ősszel erre jártam, friss szalmakévék sárgállottak a tetőn. Szinte bogárhátú volt a tanya, mint a mesebeli mézeskalácskunyhók.

Tavaly ősszel azután letörték az avult, megvékonyodott zsúpföldet, hogy végéig cseréppel fődjék a tanyát. Egyik fiuk és vejük volt a cserepezés mestere. „Ez már kiszolgál minket” — mondja öreg Ezsiás. Bizonyosan úgy is lesz. A ház, a nádtetős istálló, a megroggyant göré az ő életükben már nem változik — de amíg élnek, a tanya áll, a bajai úton haladva a 33-as kilométerkörtől nem messze, az erdőszélen.

Juhász Antal

Expedíció

- nyolc tengeren át

Észak legragyogóbb csillaga, a Véga csillag nevével viselő szovjet óceánográfiai tengeraltjáró 249 napos utat tett meg. Harmincegyezer mérföldet hagyott maga mögött, átszelt nyolc tengert, áthaladt a Csendes- és az Indiai-óceánon, s kétszer is érintette az Egyenlítőt.

A Végát a Dunaj tartályhajó és az Urickij kisegítő-

hajó követte. A két hajón, épp úgy, mint a tengeraltjárón, tudósok utaztak, akik a különböző szélességi fokokon megfigyeléseket végeztek. A hajók ezenkívül élelmet és fontos berendezéseket szállítottak.

A szovjet tengeraltjárók történetében ez volt az első ilyen hosszú ideig tartó tudományos expedíció.

BERCELI A. KÁROLY

Hullámsír

~~~~~

10.

— Te mit javasolsz, András — kérdezte meg Várady Zsótért, akivel együtt küzdött a szabadságharcban, s utána is együtt bújkáltak a zsandárok elől.

— A robbantással most már nem sokra mőntök, Náci, legfőljebb egy-két ablak betörök a parton. En inkább a lulázást ajánlanám. Régi módszer, de még mindig bevált — választott megfontoltan Zsótér.

— Attól tartok, hogy ez most túl lassú eljárás lesz. A jégtáblák egyre nagyobb tömegben úsznak lefelé, s a víz is rohamosan árad — mondta a mérnök. — Egy-két könnyebb helyen talán mégis jobb lesz kipróbálni a dinamitot. Néhány utaszt a Várból már a hídhöz vezényelték. Mert ott a legnagyobb a torlódás.

— Bár a hidat is magával sodorná — sziszegte a foga között a főügyész, aki annak idején elkeseredetten harcolt a pillérek túlságos közelsége s az újszegedi árter beépítése ellen.

— A hídnál robbantások, lehet, hogy jó lesz, de én is azt mondom, hogy itt fönt lulázunk, de gyorsan. Majd én föllármázom a halászközt — mondta Tombác, s már indult is fölfelé, hogy izmos legényeit mielőbb összeverbuválja. Mert a lulázás nem volt könnyű mesterség, s veszélytelennek se volt mondható. Nagy súlyos ladikkal kellett majdnem félig rácsúzni a jégtáblára, aztán kiugrálna addig sülykolni a ladik aljával a jégtábla peremét, míg az letörik, s az árral tovasodródik. De ekkorra már vissza is kellett pattanni a ladikba, nehogy az illető

Tápei házépítők panasza és a realitások

Hogy néha a panaszok alig formázzák a valóságot, arra számtalan hozzánk írott levél példa. A napokban is olyan levél érkezett szerkesztőségünkbe, amelyből munkatársunk közérdekű és súlyos problémákat olvasott. L. Szilveszterné (Tápe) bepanaszolja a nagyközségi tanácsot, mégpedig nem kevesebért, mint azért, hogy a majdan felépülő házába nem fog tudni beköltözni, mert nincs villanyvilágítás, nem kötik be a vizet, egyáltalán nincs kút és különben is: a környéken nincs biztosítva a közlekedés. Úgy írja, hogy a többi családiház-építő nevében szól, és azt állítja, hogy társadalmi munkában — amelyet vállalnának — mindezt maximum egy hónap alatt meg lehetne oldani.

Magányos téglahalom

A tápei Maros utca, ahol panaszosunk telket vásárolt, egyelőre még csak a térképén utca. A tanács egyik dolgozója kísérté munkatársunkat a helyszínre, az úgynevezett árvezes település szélére, de ott a szántóföldön csak néhány karó jelezte a telekhatárokat, az utcaszélességet. A közelben építkezők kalauzoltak el bennünket, mutatták meg, melyik is L. Szilveszterné házhelye. A háznak áll a lábazata és hatalmas téglarakás jelzi a további szándékot. A leendő Maros utcában ezen az egy telken kezdtek meg építeni. Vagyis az, hogy villanyvilágítás nincs, vízvezeték nincs, és a hajdani szántóföldön csak a gaz és bojtórján van, nem számíthat olyan nagy meglepetésnek. Ha mindezt csak egyetlen panaszos nem értené, nyilván egy levélválasz is megtenné, de ha szomszédai épp úgy felháborítónak tartják, hát okvetlenül szólni kell róla.

Szólni, de hogy is lehet szembeállni az értetlenséggel? Ahol nincs utca, ahol nem épültek még fel a házak, nyilvánvaló, nem lehet még villanyhálózatot építeni és meglehet, ezt panaszosunk duplán megsejtené, mert ha az ő háza épül fel elsőként, neki kell legtovább várni, míg kialakul az utcasor. Hiszen a villanyhálózatot és vízvezetékálózatot meg kell tervezetni, és nyilván csak meglevő házakhoz lehet bevezetni. Mint ahogy út is és járda is akkor készül majd, ha kialakult az utca. Így van ez a falun épülő lakótelepeinken — ezzel

persze nem állítjuk, hogy ez volna az egyetlen megoldás, mert mennyivel könnyebb volna építkezni is, ha víz is lenne, meg villany is lenne. De ahogy az új telektulajdonosok sem azonnal tudják tervezetni és építeni a házuakat, ugyanúgy a nagyközségi tanácsnak is — s ezt talán olvasónk sosem próbálta kiszámítani — rengeteg pénzbe fog kerülni, mire a tévesz hajdani szántóföldjén a község új negyede közműveket kap.

Tanyai módon?

Olvasónk azt írta, hogy a telket 1968-ban vásárolták, ezt a tanácsot azonnal helyesbítették, a telekkönyvi bejegyzést mutatva, amelyben 1970/11902. szám alatt került L. Szilveszterné tulajdonába az OTP-től vásárolt telek. A szerződés szerint két éven belül kell felépítenie a házat. Olvasónk úgy látja, hogy két év múlva sem lehet majd a már említett hiányosságok miatt beköltözni. „Hogyan éljen az ember a 20. században tanyai módszerrel, s amikor a portát megvettük, mindent megígérték, csak valaki megvegye, most pedig többen el akarják adni, de senki nem veszi meg a telket ennyi pénzért közművesítetlenül.” — Ha ezeket az írászat

mellett végiggondolja valaki, feltehetőleg igazat ad olvasónknak. Csak hogy a helyszínen véleménye megváltozik, hiszen nyilvánvaló, hogy a vásárlók megnézték azt a telket, mielőtt megvették, látták, hogy nem belterületi telek, és közművesítetlen árat fizettek érte, s csak utólag elégedetlenkednek. Ráadásul egyáltalán nem volt nehéz eladni ezeket a telkeket, ellenkezőleg, sok volt rá a jelentkező.

Sorrendet kell tartani

Összegezve mondjuk el tehát véleményünket, ami abban summázható, amit bármelyik üzletben a pénztárnál olvashat az ember, miszerint a pénztártól való távozás után... Mindezt ismét csak azért, mert arra mutat, hogy túrelmetlenek az emberek, csak a saját szempontjukat veszik figyelembe, az utólagos reklamációnál mindíg kiderül, hogy túlzottak az igények.

Az pedig nem old meg semmit, mert a követelőzésből aligha lehet eredmény, hiszen a sorrendeket, a pénzbeosztást és gazdálkodás szabályait a nagykasszáni éppúgy be kell tartani, mint ahogy az ügyes háziaszony a családi költségvetésben teszi.

Szőke Mária

„Fütyülő” köszönt

Nem szokványos dolog, hogy egy halhatatlanságra áhítozó poétát nem irodalmi munkássága, hanem a hivatali ügyintézés csigalassúsága, a közérdekű teendők elodázása ment meg a feledéstől. Ritka eset az ilyen, de előfordul, legalábbis ha himni lehet a század elején szerkesztett vármegyék monográfiája című sorozat egyik krónikásának.

A nem mindennapi eset az 1810-es években történt, az emlékezetes ügy főhőse pedig Boruth Elemér, az akkoriban ismert nevű költő, a Zemplén című újság szerkesztője. E harcos szellemű zsmnalistát fölöttébb bosszantotta a Sátoraljaúj helyfőterén felállított Szent János szobor méltatlanul elhanyagolt állapota. A szemet bántó, s az „ájtatos hívők kegyeletét sértő” düledező köszönt istápolása ügyében azonban hiába protestált szóban és írásban az illetékeseknél, csak nem akart megindulni az érdemi ügyintézés

lomha gépezete. A szerkesztő úr végül is türelmét veszítvén, költői szelidségét lelküdvé drasztikusan prózail elhatározásra jutott. Egyik szép májusi hajnalon, cimborái segítségével nagy ügygyel-bajjal megfordította tengelye körül a szobrot, úgy hogy az háttal a „tékozló” városnak álljon, s a szomszédos község, Borsik felé nézzon. Ezzel azonban még nem érte be, hanem egy jókora táblát akasztott a jobb sorsra érdemes köszönt háttára, a következő felirattal: „Fütyülök Újhelynek! Megyek Borsikát!”

Az újhelyi polgárok városzerte napokig derültek az ily módon csúffá tett illetékeseken, s mint a krónikás feljegyzi, a szunyókáló városatyákat is megrendítette a példátlan skandalum, a kivándorolni készülő, fütyülő köszönt. Rövid idő alatt minztaszerűen rendbe hoztatták az emlékművet, megmentve ezzel a magisztrátus becsületét és egy poéta nevét a végleges feledéstől.

ügyi szakértő, a méltóságos úr — epéskedett Abraham —, hogy ilyen árvízi veszély minden száz esztendőben egyszer fordul elő, s nézd a! A víz magassága már a 18 lábat is eléri. Mi lösz itt tavasszal, ha már a tél is ilyen?

— Károgni később is ráérünk — szólalt meg ingerülten Szerkerke tanácsnok —, most gyorsan üljünk össze, rendeljünk ki a partra ellenőroket, a lulázó halászközt pedig tisztességesen meg kell fizetnünk, mert még többször is rájuk szorulhatunk.

— Ha lesz miből — intette le Novák fő-ügyész.

— A pénz a föld alól is elő kell teremteni... Legfőljebb elodázódik megint az állandó híd ügye, meg a lóvasúté, meg a színházé, meg a Mars-téri sertésmészálóé, de a város védelme nem tűr halasztást. Ez valamennyiünk léterdeke — heveskedett tovább Szerkerke, aki a Rókuson lakott, közel a kendergyárhoz, s jól tudta, hogy árvíz esetén a mélyen fekvő városrész menthetetlen. S a várostól függetlenül saját kis otthonát is őszintén féltette, melyet régi, nemes bútorokkal rendezett be, s egyik különösen kedvelt szobájában pedig polcokon, állványokon, sőt nagyméretű vitrinekben vadásztrófeáit halmozta föl. Akadt ezek között nem egy rendkívül értékes és ritka példány is.

Szerkerke izgalma ráragadt a többiekre is, s miután a hivatalos terepszemlét „megcstették”, valamennyien siettek vissza a városházára, hogy jelentést tegyenek a főkapitánynak, s rögtön intézkedjenek.

(Folytatjuk.)

— Két évvel ezelőtt azt mondta a nagy víz-